

1. ΤΟ ΞΙΦΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΘΕΜΑ

Μέσο: ΤΑ ΝΕΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 27/07/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 27/07/2020

Σελίδα: 14

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Το ξίφος και το ανάθεμα

ΙΟΥΛΙΑΝΝΗ Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Στον απόηχο της πρώτης μουσουλμανικής προσευχής στην Αγία Σοφία την Παρασκευή, τα φώτα της δημοσιότητας δεν έπεσαν στον παρόντα τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, αλλά στον πρόεδρο της Διευθύνσεως Θρησκευτικών Υποθέσεων Αλή Ερμπάς. Ως ο ανώτατος θρησκευτικός αξιωματούχος της Τουρκίας, ο κ. Ερμπάς απύθηνε το κήρυγμα της προσευχής και προκάλεσε πρωτοφανείς αντιδράσεις για δύο λόγους. Ο πρώτος ήταν η εμφάνισή του στον άμβωνα (μινμπάρ) με ξίφος. Τούτο θεωρήθηκε ως προσπάθεια αναβίωσης μιας οθωμανικής παραδόσεως της αλώσεως κατά την οποία το ξίφος τεκμηριώνει το δικαίωμα του κατακτητή να μετατρέψει ναούς σε τεμένη κατά το δοκούν. Η παράδοση αυτή ήταν αμφιλεγόμενη θεολογικής ορθότητας ήδη από την οθωμανική περίοδο, καθώς άλλοι σημαίνοντες οθωμανοί νομομαθείς και θεολόγοι υποστήριζαν ότι τα όπλα δεν έχουν θέση σε χώρο προσευχής, ενώ άλλοι υποστήριζαν ότι οι εκκλη-

σίες είναι εκ φύσεως ακατάλληλες για να μετατραπούν σε τεμένη. Επίσης συζητήθηκε ο τρόπος με τον οποίο ο κ. Ερμπάς κρατούσε το ξίφος, καθώς, κατά την οθωμανική παράδοση, το κράτημα του ξίφους με το δεξί χέρι ήταν μήνυμα εκφοβισμού προς εχθρούς, ενώ το κράτημα με το αριστερό χέρι ήταν μήνυμα εμπιστοσύνης προς φίλους. Ο κ. Ερμπάς κρατούσε το ξίφος και με τα δύο χέρια, κάποιες φορές και σαν μπαστούνη, αγνοώντας μάλλον τον συμβολισμό. Τελούσε όμως εν γνώσει του συμβολισμού της «εκ νέου αλώσεως» της Αγίας Σοφίας με τον τούρκο πρόεδρο στον ρόλο του Μωάμεθ Β' και τους εκπροσώπους της κοσμικής Τουρκίας στον ρόλο των Ρωμαίων.

Ο δεύτερος λόγος των αντιδράσεων είχε να κάνει με μια αποστροφή του κήρυγματος, όπου, αφού υπογράμμισε ότι ο Μωάμεθ ο Πορθητής ως κατά τη σύσταση του ευαγούς του ιδρύματος (βακουφίου) είχε ορίσει τη χρήση της Αγίας Σοφίας ως τεμένους «μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία»,

υποστήριξε ότι «είναι αναθεματισμένοι όποιοι παραβιάζει τους όρους των ευαγών ιδρυμάτων». Η αναφορά αυτή προκάλεσε οργή και θυμωδία. Οργή, διότι ήταν έμμεσος πλην σαφής από άμβωνος αναθεματισμός του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ με την υπογραφή του οποίου μετετράπη η Αγία Σοφία σε μουσείο. Θυμωδία, διότι και ο ίδιος ο Μωάμεθ ο Πορθητής είχε ουκ ολίγες φορές κατασχέσει και εκποιήσει περιουσίες ευαγών ιδρυμάτων, άρα ενέπιπτε και αυτός στους όρους του αναθέματος. Η λεπτομέρεια αυτή μάλλον δεν ήταν γνωστή στον κ. Ερμπάς, ο οποίος συνόδευσε τον τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν σε συμβολική επίσκεψη στον τάφο του Μωάμεθ του Πορθητή μετά την προσευχή, σαν να μη συνέβη τίποτε.

Οι αδέξιες προσπάθειες αναβίωσης συμβολισμών οθωμανικής παραδόσεως και μεγαλείου ενισχύουν την εκτίμησή ότι το όλο εγχείρημα μετατροπής της Αγίας Σοφίας σε τέμενος

απευθυνόταν στον πυρήνα των ψηφοφόρων του κυβερνώντος κόμματος της Τουρκίας. Ούτως ή άλλως, η απήχηση της πρωτοβουλίας στον πέραν της Τουρκίας ισλαμικό κόσμο παρέμεινε αμελητέα. Από την άλλη, η μετατροπή οξύνει την πόλωση στην ήδη διχασμένη τουρκική κοινωνία. Πολλοί κοσμικοί Τούρκοι αισθάνονται ότι το μήνυμα του ξίφους και το ανάθεμα στον ιδρυτή της σύγχρονης Τουρκίας αφορούσε κυρίως αυτούς. Η απόφαση των κομμάτων της αντιπολιτεύσεως να μην υψώσουν το θέμα της Αγίας Σοφίας σε αντικείμενο μείζονος πολιτικής αντιπαράθεσης μπορεί να δικαιολογείται με όρους πολιτικής τακτικής, αντικατοπτρίζει όμως και πόσο ανυπεράσπιστες είναι πλέον η κερμαλιστική πολιτική κληρονομιά αλλά και η κοσμική μεσαία τάξη της χώρας.

Ο Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Μπιλκεντ και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του ENAMEN